

LA CONFLICTIVITAT SOCIAL A L'ÈPOCA DELS ÀUSTRIA: UNA APROXIMACIÓ ALS LITIGIS OLESANS PORTATS DAVANT LA JUSTÍCIA

F. Xavier Gual i Carles Millàs

La present comunicació intenta realitzar un acostament al tema de la conflictivitat social,¹ centrant-se en aspectes com la criminalitat i la delinqüència, la lluita contra el frau, els litigis jurisdiccionals o els béns familiars, entre d'altres, a diferència del que ha fet la historiografia tradicional, més preocupada pels fets delictius protagonitzats pels bandolers i les bandositats que no pas per la criminalitat quotidiana. Se segueix, en aquest sentit, la línia oberta pels historiadors de les mentalitats preocupats per estudiar la sociabilitat i els comportaments antisocials col·lectius o la repressió d'aquests comportaments.²

-
1. A tall d'exemple, es podrien esmentar els estudis sobre: la conflictivitat gremial, Mariano BARRIEN-DOS, "La conflictividad gremial en la construcción naval barcelonesa (1571-1820)", *Pedralbes*, núm. 8-1 (1988), p. 103-112; els avalots populars de Barcelona, Luís R. CORTEGUERA, "El motín. ¿Una institución de la política popular en la Barcelona del XVI y XVII?", *Pedralbes*, núm. 13-II (1993), p. 235-242; o l'anàlisi de les relacions socials a la Barcelona dels Àustria realitzat per James Amelang, on es destaca la perpetuació de la venerable tradició de mobilització general en defensa de l'economia moral" de les classes populars amb les sublevacions del pa, les vagues violentes i les aturades laborals, els avalots contra els mercaders estrangers, soldats i funcionaris governamentals i els atacs a oficials de la ciutat [James AMELANG, "Distribució social i formes de vida (la societat barcelonina als segles XVI i XVII)" dins Jaume Sobrequès (dir.), *Història de Barcelona*, vol. IV, 1992, p. 203].
 2. Això és el que es pot extreure de les entrevistes realitzades per Carlos Martínez a Philippe Ariès i Michel Vovelle [Carlos MARTÍNEZ, "A conversa amb Philippe Ariès: la família, l'infant i la mort",

Per tal de poder estudiar aquests aspectes de la societat olesana dels segles XVI i XVII s'han analitzat i interpretat documents municipals, notariais i judicials –dels quals destaquem el *Memorial de las causas civiles*³ i el *Llibre del batlle*–.⁴ En aquest sentit, l'estudi s'ha estructurat en funció de l'administració de justícia que l'aplica: la cort del batlle, la cúria del veguer i la Reial Audiència.

CRIDES, BANS I ALTRES ACTUACIONS DE LA CORT DEL BATLLE

Els registres de cort, llibres de cúria o cort del batlle eren compilacions manuscrites del actes i procediments, judicials i no judicials, dels òrgans que impartien la justícia senyorial i efectuaven els actes de govern.⁵ L'administració de la justícia per part dels senyors permet diferenciar, d'una banda, entre la jurisdicció del poder o legítima autoritat per governar i posar en execució les lleis i, d'altra, l'imperi o facultat d'usar la coacció i la coerció per fer respectar les lleis i complir les decisions de l'autoritat.⁶ D'aquí, doncs, que calgui parlar, en primer terme, de l'existència de la jurisdicció civil simple que permetia, a qui l'exercia d'imposar petites multes, empires i jutjar litigis de mínima importància; i, en segon lloc, del mixt imperi que ampliava la jurisdicció simple amb diverses facultats que ostentava el seu possessor.⁷ En el cas olesà es conserven dues fonts documentals –el *Memorial dels bans* acusant Lleuger Puigventós i el *Llibre de la cúria del batlle*– que permeten fer una aproximació a aquests comportaments antisocials col·lectius.

Analitzant els Llibres de la cúria del batlle s'observen un total de 445 enregistraments –entre bans, citacions, manaments, declaracions, empires, crides o treves– que glossen part de la criminalitat i la delinqüència a la

L'Avenç, núm. 53 (1982), p. 65-70; Carlos MARTÍNEZ, "A conversa amb Michel Vovelle: la història de les mentalitats", *L'Avenç*, núm. 42 (1981), p. 62-69].

3. Arxiu Municipal d'Olesa de Montserrat (AMOM), Capsa 54, Privilegis, castell i altres, doc. 35, lligall 8.

4. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle.

5. Al respecte, Valentí GUAL, "L'administració de la justícia senyorial. Els Llibres de Cort", *Pedralbes*, núm. 13-II (1993), p. 289.

6. Jaume CODINA i altres, *Estudis d'història de Corbera de Llobregat*, Barcelona, 1991, p. 30.

7. Valentí GUAL: "L'administració...", *Pedralbes*, núm. 13-II (1993), p. 289.

localitat entre 1666 i 1669. D'aquestes anotacions, cal destacar, pel seu volum, les 42 empires –retenció dels béns per manament judicial, sovint penyores–, els 78 bans –edictes publicats per les autoritats– i els 186 manaments –despatx judicial en què es dóna ordre als funcionaris perquè practiquin una diligència, remetin un ordre o lliurin un testimoniatge–. Tanmateix, són més més significatives, potser, les compareixences –presentar-se davant de la justícia–, la majoria de les quals es produïen per la reclamació de deutes, que comportaven, generalment, al·legacions o respostes de la part acusada, i que se solien acabar amb un pagament en metàl·lic, si la sentència era aprovada pel batlle –com a funcionari executiu i judicial– o el Pare Governador –titular de l'Abadia–.

Es poden destacar tres compareixences prou significatives i representatives de l'aplicació de la justícia competent del batlle. El primer cas recull la compareixença per la petició d'una indemnització que fa Pau Porta a Benet Bou per la feina que realitzà sa muller.⁸ El segon exemple explica la compareixença del 4 de febrer de 1667 en què es reclama la desaparició de quatre doblers d'or i que es resol amb l'enviament del cas a una instància superior, la cort de la baronia,⁹ ja que la cúria del batlle no pot resoldre la causa. El tercer exemple exposa la reclamació de deutes de Francesc Barnades que demana a Sebastià Carreres que li pagui 17 lliures que li havia deixat “gratis”. En Sebastià Carreres reconeix deure-les amb un “interès” de tres sous per lliura.¹⁰

Els manaments, generalment, implicaven una resposta de la part acusada i, en conseqüència, s'acabaven amb l'acusació, intimidació o aplicació d'un ban. Aquest és el procés habitual en el Llibre de Cort d'Olesa de Montserrat i a tall d'exemple s'esmenten el manament, la resposta i l'acusació a ban del cas entre Francesc Bernades i Pau Mates i Bertran: el dia 1 de febrer de 1667 es fa el manament a Francesc Bernades que en el termini de tres dies doni i pagui tot el que deu a Pau Mates i Bertran, arrendatari de les impositcions; la resposta de Pau Mates es presentà l'endemà i les seves argumentacions degueren satisfer als jutges, perquè el dia 17 de febrer es procedeix a l'acusació de Pau Mates, que d'acusador passa a ser

8. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 28 de gener de 1667.

9. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle.

10. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 21 d'abril de 1667. Hom tracta d'un préstec, prohibit durant l'Edat Moderna?, o bé és un exemple de difamació entre dos habitants de la vila?

acusat.¹¹ Un dels olesans que més manaments va rebre fou en Narcís Llavallol que en el decurs de l'any 1667 fou esmentat un total de sis vegades d'un total de dotze referències al document,¹² i que el 12 d'agost del mateix any va haver de presentar un inventari dels seus béns per

*“pagar y satisfacer a la reverent comunitat de preveres de Santa Maria de Olesa, la suma y cantitat de sinquantia y quatre lliures”.*¹³

La importància dels bans ve donada perquè posa de manifest molts altres aspectes de la criminalitat i la delinqüència més habitual: els furtus –fruites, verdures, carn–; el fet d'estar en una propietat privada sense autorització –ja sigui amb la presència de bestiar (moltons, cabres, ovelles, porcs, vaques, bous, matxos) o personalment–; l'incompliment de les ordenances municipals –com comprar o tragar amb mercaderies i vitualles foranes, moldre farina en un molí foraster o fer la matança i tallar la carn fora del terme–; delictes de tipus ecològic –tala de boscos, roures, oliveres– o, entre altres, l'intent d'evitar pagar els impostos –“*deutes del dret de la varema*” o “*no declarar la civada batuda*”–.

Així mateix, resulta significativa la quantitat d'empares, gairebé un 10% dels enregistraments de la font, donat que detallen l'import que havien de pagar els demandats, ja fos en espècie, en metàl·lic –generalment tres lliures– o en béns immobles. A tall d'exemple es fa esment de la intimidació de Francesc Samsó, nunci de la vila, a Bernat Singla i Magí Nadal, jurats d'Olesa de Montserrat, que “*tinguin emparades totes les quantitats deguin en nom de la vila*”,¹⁴ l'empara feta a Jaume Aimeric que sota pena de tres lliures havia de lliurar tot l'oli que tenia a la premsa¹⁵ i l'empara a Ramon Masseres dels diners que devia a Maria Gener, vídua, valorat en tres lliures.¹⁶

Pel que fa a les crides, encapçalades per la fòrmula “*Ara oyats*” i finalitzades per l'oració “*y perquè dites cosas sien notories a totom se mane fer*

11. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 4, 5 i 17 de febrer de 1667.

12. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle.

13. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle.

14. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 24 de novembre de 1666.

15. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 11 de febrer de 1667.

16. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 16 de febrer de 1668.

publicar la present pública crida per los llochs acostumats de la present vila", són les encarregades de regular els aspectes bàsics de la vida local. Algunes crides anaven adreçades a l'aplicació del sometent o via fora, amb la corresponent aportació d'armes de foc, de qualsevol tipus i mida, per perseguir delinqüents, davant del batlle i a la plaça de la vila.¹⁷ D'altres crides recullen aspectes referents a la moralitat pública, com poden ser la prohibició "*de jugar a cartes de nit, ni altres jochs, ni tampoch anar a ningun gènere de casa sens licència*";¹⁸ i, una altra, en forma de capítol, que recorda les ordenances municipals i destaca la lluita contra el frau, els robatoris i l'entrada en propietats privades sense autorització.¹⁹ Semblants característiques a les crides es troben en algunes notificacions com la del dia 13 de febrer 1668, en què es reclamen els censals d'una casa.²⁰

Per últim, es fa necessari recollir les anomenades treves, per la seva qualitat pactista i dialogant entre els particulars d'Olesa, com la signada entre Tomàs Sanahuja i Francesc Puigventós, els quals "*prometen que pena de tres lliures barceloneses que dins lo termini de un any y un dia nos tractaran mal de paraules ni obras (...)*";²¹ o l'acordada entre Joan Martinnella i Joan Jova "*que de esta ora en avant sien bons amichs y axís o an jurat*";²² o bé la promesa entre Pere Figues i Joan Bou "*que de esta ora en avant nos digan paraulas ynjuriosas nis baralian*".²³

En conclusió, tot i que no s'han trobat referències directes al bando-lerisme, si més no per aquest període, sí que hi ha força esments a la moralitat pública prohibint els jocs nocturns o la prostitució a ressò de les crides abans esmentades; a les mesures de policia i regulació de la vida econòmica en els bans publicats; a l'administració de béns en els inventaris o, entre altres, en la protecció dels drets senyorials en les acusacions referides en els propis bans.

17. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 16 de maig de 1668.

18. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Notarials, Llobregat, 770, foli 43.

19. AMOM, Capsa 54, Privilegis, castell i altres, doc. 11, lligall 4.

20. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle. Escrit al marge, podem llegir: "*Joan Moliner, corredor, fa relació com per los llochs acostumats, a cridat la notificació y la plantada al cantó de plasa*".

21. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 24 de juny de 1668.

22. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 5 de desembre de 1668.

23. AMOM, Capsa 89, Llibre del batlle, 9 de desembre de 1668.

CAUSES OLESANES EN LA CÚRIA DEL VEGUER

L'aplicació de la justícia en segona instància equivaldria a l'aplicada, en temps dels Àustria, per la cort del veguer. A Olesa de Montserrat hom conserva el *Memorial de las remissions de causas civiles an fet differens veguers en la vila de Olesa, bisbat de Barcelona...*²⁴ En aquest memorial es distingeixen dues parts clarament diferents. La primera, referent a les causes civils i criminals, s'estructura en disset punts, on es recullen aspectes força diferents: el fet de llevar la vara al batlle; donar llicències per a ballar per carnestoltes als administradors de Sant Hipòlit amb pena de 50 lliures; l'arrest en pressó de Jaume Navarro, fadrí, per haver presentat resistència a Francesc Ribas, batlle d'Olesa; el requeriment a Jaume Navarro per haver assassinat Mariàngela Aimeric i haver ferit a Jaume Riusec amb arma de foc; la detenció de Pau Aimeric per haver presentat resistència als oficials de la baronia “*que lo volia capturar (...) per un parell de pollastres*”; un cas de violència domèstica en la figura de Pau Cases, botiguer, “*inculpat de aver donat cossas y bofetadas a Joana Petxamé, don-sella, per un parell de capons*”; la detenció de Pau Broquetes, Gabriel Rius i Pau Sala pel robatori de “*sis parells de pardius*”; detenció per “*cassar y pescar*”, retirada de la vara de batlle al propi batlle i lliurament d'aquesta al jurat en cap; l'avís a Francesc Cases que seria traslladat a la pressó de Barcelona; l'avís a Joaquim Torres per “*aver dit que se volia acevar de alls quant aniria a besar la mà al senyor Abat*”; la notificació a Antoni Marcet per “*aver tirat una pedra a Jaume Calvet*” amb pena de 5 lliures; o l'acusació d'homicidi a Bernat Rovira, pagès.

La segona part correspon a una relació de set al·legacions presentades pel consell d'Olesa de Montserrat en el plet que la universitat mantenia amb la Baronia, i que són del tenor següent: la llicència que concedí el Regent de la Batllia General de Barcelona al consell municipal [1550]; la provissió a Joan Miró [1550]; el privilegi reial del 1380 i exhibit en el procés el 1617; l'homenatge que han de prestar els prohoms d'Olesa al veguer de Barcelona [1351]; l'època que demostra la restitució a la Corona Reial i la relació de les advertències que s'han de donar als testimonis en els judicis.²⁵

24. AMOM, Capsa 54, Privilegis, castell i altres, doc. 35, lligall 8, datada l'any 1683.

25. Aquesta font s'ha intentat contrastar amb la consulta dels protocols notariais tant dels notaris públics —Mateu Prous, Marià Macip o Jacint Borràs— com dels procuradors coetanis —Colom—

PLETS I AUTOS OLESANS EN LA REIAL AUDIÈNCIA

L'administració superior de justícia en el període estudiat es correspondria amb la Reial Audiència, lloc on s'hi enviaven els processos civils de quanties superiors a les 300 lliures, els conflictes jurisdiccionals, les causes criminals en què s'hi veien involucrats nobles i eclesiàstics, els robatoris en camí ral, la falsificació de monedes, i la revisió en segona instància, tal i com s'ha comentat abans, dels processos civils i criminals vistos prèviament en d'altres tribunals. Els processos, que tenen com a protagonista la vila d'Olesa o els seus habitants, fan referència a conflictes jurisdiccionals, a causes criminals i a processos civils i criminals adreçats des d'altres tribunals. Alguns d'aquests processos es conserven a l'AMOM, d'altres a l'ACA i, fins i tot, hem localitzat documents afins a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB) i a l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB). Si bé no es pretén transcriure ni reproduir aquí cadascun d'aquests processos,²⁶ sí que es vol esmentar i exposar breument el contingut de les causes jurisdiccionals, civils i criminals que s'han pogut documentar.

SUMARIS JURISDICCIONALS

En el decurs dels segles XVI, XVII i primers anys del XVIII la vila i universitat d'Olesa de Montserrat va haver de recórrer a la Reial Audiència per diversos plets jurisdiccionals amb l'Abadia i amb la població de Viladecavalls.

EL CONFLICTE AMB L'ABADIA DE MONTSERRAT

El conflicte jurisdiccional que enfrontà la vila amb l'Abadia s'inicià a la Baixa Edat Mitjana,²⁷ i va seguir el seu procés al llarg de l'Edat Moder-

referits en aquest memorial, però la recerca no ha donat els fruits esperats i no s'han pogut desenvolupar les causes civils i criminals esmentades.

26. La finalitat de la comunicació és llençar hipòtesis de treball, presentar fonts d'estudi i invitar altres historiadors a què incideixin en aquests temes.

27. P. BERTRAN ROIGÉ, "La redención jurisdiccional de la villa de Olesa de Montserrat (1449)", *Pirineos*, núm. 112 (1981), p. 57-88.

Josep M. FONT, "Ordenanzas municipales de una villa catalana: Olesa de Montserrat (siglo XVII)" dins Ignacio de la CONCHA: *Liber amicorum*, Oviedo, 1986, p. 191-219.

na. Hom ha documentat, en els segles XVI, XVII i XVIII, diferents contenciosos entre l'Abadia i la parròquia d'Olesa amb el rerefons de les relacions senyoriales: els usos i abusos dels uns o dels altres; els drets inherents a la senyoria jurisdiccional –l'elecció del batlle, els delmes, les terces o les capbreuacions– i la titularitat de la senyoria, segons els privilegis reials.

Un enfrontament entre l'Abadia i els jurats de la universitat es donà en plena guerra dels Segadors, encara que no s'ha pogut documentar com a acte judicial, tot i que les fonts consultades així ho insinuaven. Segons es llegeix en un carta, redactada part en llatí i part en català, els membres del consell olesà s'adreçaren al monarca francès davant d'uns possibles abusos de l'Abadia. L'any 1643 s'incoà el litigi per la pesca entre la vila i els oficials de l'Abadia, en què es demostrà, tanmateix, la fidelitat olesana a la causa catalana perquè els jurats s'adreçaren al rei Lluís XIV de França i aquest els contestà mitjançant Felip de la Motte, com a lloctinent i capità general del Principat.²⁸ Aquest greuge roman recollit en un altre document del 22 de juliol de 1643, quan van fer jurament Pere Castellet, batlle, i altres olesans, i acte seguit del jurament, aquests afirmaren, en primer lloc, que el 21 de juliol els oficials de l'Abadia espatllaren els canyars i pesqueres del riu Llobregat, fets pels particulars d'aquesta universitat; i, en segon lloc, que uns dies abans foren presentades unes lletres de la Reial Audiència al governador de l'Abadia, perquè els seus “*officials no intentsin ni gosassen espatllar dits canyars eo pesquers fets per los naturals de dita vila de Olesa*”.²⁹

Una altra causa jurisdiccional entre la universitat i l'Abadia de Montserrat fou l'anomenat plet de l'Abat³⁰ on, es barrejaren tres litigis diferents: la qüestió de les olives, el dret de les transaccions i el conflicte pels privilegis reials i l'aplicació de la jurisdicció civil i criminal. El conjunt d'aquests processos abastà des del segle XVI fins al XIX.³¹ L'any 1665 es va presentar litigi, per part del venerable Abat contra els síndics de la universitat i vila d'Olesa, quant a la qüestió de les olives, per la venda d'olives

28. AMOM, Capsa 54, Privilegis, castell i altres, doc. 22, lligall 8.

29. AMOM, Capsa 50, Documents barca i varis, doc. 61, lligall 3.

30. AMOM, Capda 68, Llibre de privilegis i altres.

31. Pel que fa als segles XVIII i XIX es poden consultar, entre altres, l'estudi de Josep M. COBOS, *Olesa al segle XIX*, Olesa de Montserrat, 1994; Josep M. SIBINA, *Retalls de la història d'Olesa*, Olesa de Montserrat, 1999; i, Gusman VENDRANES i Chantale RULLIER, *Oli d'Olesa, la passió d'un poble*, Barcelona, 1986.

imadures per part dels particulars i singulars d'aquesta població, davant del jutge Alexis Tristany.³² Aquest magistrat declarà i condemnà als singulars i terratinents olesans a pagar a l'Abadia el delme de les olives verdes i seques que es collissin dins del terme d'Olesa a

“número y rahó y mesura que se acostuma en dit terme pagar dècima, y també la dècima de ditas olivas cessades [madures per anar a moldre]”.³³

Malgrat tot, aquesta decisió favorable a l'Abadia fou protestada per part de la universitat, mitjançant l'actuació del senyor Molins, júnior, que apel·là la sentència referida, a finals del segle XVII, presentant diferents documents.³⁴ L'Abadia respongué i envià, entre altres documents, una relació de gairebé tres-cents articles, entre els quals hi ha les declaracions de diferents ciutadans d'Olesa, en un únic lligall,³⁵ i la presentació en un document de les quantitats i proporcions que l'Abadia recaptava del delme de les olives i on s'expressava clarament que

“lo decimador universal de la vila i terme de Olesa és lo senyor Abat”.³⁶

A principis del segle XVIII el litigi encara continuava tot i la situació bèl·lica en què es trobava el Principat,³⁷ fins i tot, en una carta enviada per l'Arxiduc Carles d'Àustria en la qual s'hi deduïa la sentència favorable a l'Abadia de Montserrat.³⁸

32. AHCB, Arxiu Medieval i Modern, Al·legacions jurídiques, IX, 10, Monestir de Montserrat. Es tracta d'un document amb 14 articles, tot ell redactat en llatí i que es troba dipositat a l'AMOM.

33. AHCB, Arxiu Medieval i Modern, Al·legacions jurídiques, IX, 10, Monestir de Montserrat.

34. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 29, lligall 4.

35. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 29, lligall 4.

36. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 44, lligall 4, full solt sense data on es recullen les parts proporcionals de les recaptacions per part de la baronia: *“lo delme se compon, ço és: de las olivas, de deu una; de blat, de tretze una; del ordi, civada y rahyms, de tretze una; de las favas, de dotze una; dit senyor Abat reb part del delme de Viladecavalls, y la primícia és tota del senyor Abat, la primícia és o se paga de vintysis una”*.

37. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 32, lligall 4, 6 de novembre de 1703.

AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 36, lligall 4, 13 de març de 1708.

38. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 33, lligall 4, 20 de novembre de 1706.

L'any 1687 fou presentat un discurs jurídic per Jaume Llisac, ciutadà honorat i regent de la vegueria de Barcelona, en representació dels síndics de la vila d'Olesa, contra l'ecònom de l'Abadia on es recollien les al·legacions, d'una i altra part, pel contenciós sobre la potestat jurisdiccional emanada dels privilegis reials.³⁹ En un altre document manuscrit i redactat, en part, en castellà, el síndic d'Olesa, en Francesc Duran, va escriure el virrei i li recordà els privilegis de la vila i el mal ús que en feia l'Abadia, tot afirmant que el Rei desconeixia aquests privilegis i que, per tant, es va dictar una sentència favorable a l'Abadia en detriment dels interessos de la universitat i els seus particulars.⁴⁰

També, i en relació als privilegis que disposava la vila, la qüestió de ser carrer de la ciutat de Barcelona comportà disputes amb el monastir. Així, si bé és cert que Carles I⁴¹ i Felip II d'Aragó, l'any 1599, concediren els privilegis en la jurisdicció civil i criminal a l'Abadia, també ho és que Ferran II,⁴² els confirma favorables a la titularitat reial delegada en la ciutat de Barcelona.⁴³ Per aquest motiu, no resultà estrany que els síndics olesans s'adrecessin a la Reial Audiència perquè aquesta institució no fes cas a la sentència de 1599, quan el monarca concedí els privilegis de la jurisdicció civil i criminal a l'Abat,⁴⁴ o que s'enviés una carta al Consell de Cent de Barcelona, atès que la vila era carrer i membre de ella inseparable d'ella, perquè la ciutat comtal autoritzés dita causa.⁴⁵ L'Abadia de Mont-

39. AHCB, Al·legacions jurídiques, IX, 10, Monestir de Montserrat. Document redactat en llatí, amb 36 articles, i imprès per Josep Llopis. Hom ha dipositat una còpia a l'AMOM. A l'ACA hom conserva un document en el que s'afirma que la causa interposada l'any 1630 i finida el 1687, la qual presentava com a procurador de la vila a Josep Planes, notari, i de l'Abadia a Pere Llonell, fou vista en la Reial Audiència sota l'autoritat del jutge Josep Pastor i Mora. Malauradament aquesta font resta incompleta [ACA, OR, Hisenda, vol. 1526].

40. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 17, lligall 4. Aquest document és força curiós perquè parla que la vila té més de 300 cases "y va cada dia creciendo" i això ens sembla molt exagerat per a l'època dels Àustria, encara que estava adreçada al virrei i que s'havia iniciat una causa a la Reial Audiència elimina la possibilitat que el document correspongui al període dels Borbons. En un altre document imprès i redactat en català de l'any 1643, a costa de Sebastià Carreres, es fa esment a aquesta dependència a la Corona i no a l'Abadia reproduint-se aquest paràgraf [ACA, OR, Hisenda, vol. 1526, Libro de espectancias de varias señorías al Monasterio de Montserrat].

41. ACA, Reial Cancilleria, Reg. 3887, foli 147-152, juliol de 1524.

42. ACA, Reial Cancilleria, Reg. 3552, folis 76-82, 11 de setembre de 1491.

43. Pere COMES, *La Vanguardia*, 17 de juny de 1984, p. 25.

44. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 14, lligall 4.

45. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 18, lligall 4, 16 de setembre de 1686.

serrat també presentà dues al·legacions. La primera, fou la notificació de la provissió feta per Ferran Fivaller en què es declarava la manutenció de la jurisdicció civil “*usque ad custellum inclusive*” a favor de l'Abat i així mateix la facultat d'executar el que dictessin les diferents sentències.⁴⁶ La segona al·legació recollia la sentència arbitral proferida pel bisbe i lloctinent general de Catalunya, Frederic de Portugal, del 27 d'octubre de 1525, en la qual fou declarat que

“en ningun temps puguessen los singulars de dita vila de Olesa en fer un plet o qüestió contra dit Abat y Convent de Montserrat respecte de la jurisdicció civil usque ad custellum inclusive, la qual sentència fou lloada y aprovada per lo consell de dita universitat y ab decret del batlle de aquella, y axí matex fou decretada y confirmada ab privilegi real als vintyquatre de abril mil sis-cents vintyvuit”.⁴⁷

Això últim no es va complir pas, però la única resposta que hi va haver va ser, novament desfavorable als interessos de la universitat: el magistrat Solà i Guardiola, en resposta a la consulta dels síndics olesans respecte si la vila podia reincorporar-se i unir-se al patrimoni reial respecte a totes les jurisdiccions, es decantà per l'Abadia.⁴⁸

Un nou conflicte entre l'Abat i la universitat suposà l'acte del 10 de gener de 1701 al 23 de maig del mateix any, davant del jutge de la Reial Audiència, en Josep Mocet.⁴⁹ En aquest cas, mentre que era batlle d'Olesa Pau Sastre, la universitat presentà deu testimonis que certificaven dues al·legacions: una que eren el municipi i els singulars de la vila aquells que gaudien des de feia més de 100 anys de l'ús i l'arrendament dels establiments de fleca i taverna, carnisseria, hostal, botiga i gabella, i, l'altra, per justificar l'usdefruit de dues fonts de la vila. L'Abadia, per la seva banda, argumentà en 125 articles,⁵⁰ respecte a les pretensions de la universitat,

46. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 31, lligall 4.

47. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 31, lligall 4.

48. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 34, lligall 4, 4 de gener de 1706.

49. ACA, Reial Audiència, Processos, 14933. No consta la sentència pertinent.

50. ACA, Reial Audiència, Processos, 14933. Els cinc primers articles tenen un caràcter introductori; del 6 al 76, ho són en resposta a la primera pretensió; del 77 al 97, tracten de la segona; del 98 al 111, sobre la tercera; del 112 al 124, en resposta a la quarta pretensió; i, finalment, el 125 com a conclusió.

que, d'una banda, la facultat de tenir a la vila d'Olesa fleca, taverna, carnisseria i altres establiments i poder-les arrendar, era potestat de l'Abadia, mentre que la propietat i ús de les fonts de la plaça i de Vilapou, també era patrimoni abacial. Altrament, en aquests articles, s'hi afegiren, per part de l'Abadia de Montserrat, dues qüestions més: el requeriment contra Bartomeu Minvart, paraire y ciutadà de Barcelona, perquè fos condemnat a enderrocar el molí fariner que tenia i posseïa en el terme d'Olesa i restituïu a l'Abat els beneficis obtinguts i els interessos d'aquests, i, d'altra banda, l'actuació contra Joan Martinella, pagès de la vila de Olesa, per pescar en el riu Llobregat amb sabogals, art de pesca no permesos.

L'aplicació dels drets jurisdiccional presentà un altre contenciós entre l'Abadia i la universitat olesana per la qüestió del terç de les transaccions "*de las alienacions y transportacions que es fan a la vila de Olesa*". En aquest procés, l'Abadia pretenia que per dit lluïisme sols s'havia de pagar a raó de real per lliura segons dret de capbreuació, amb la finalitat que no hi hagués abusos i no es cometés frau.⁵¹ Un exemple d'aquesta reclamació, per part de l'Abadia, és l'obligació a Miquel Navarro per l'heretament d'un camp de Pau Socarrats, situat al terme municipal, davant la renúncia de Miquel Navarro a pagar el terç a raó de 6 sous i 8 diners la lliura.⁵²

Un altre enfrontament jurisdiccional entre la universitat olesana i l'Abadia quedà recollit en el *Memorial de las pretensions de la Vila de Olesa*.⁵³ En aquesta confrontació, malgrat no hagués estat provada la seva existència com un plet o un procés enviat a la Reial Audiència, es podia suposar que aquest conflicte va presentar-se a l'Abadia o, d'altra banda, si més no seria aquesta la intenció dels jurats i prohoms d'Olesa, perquè veien com aquella incomplia o abusava de la seva autoritat. En el *Memorial* en qüestió els representants de la universitat reclamaven, entre altres aspectes, que l'Abat i els seus successors signessin i juressin els privilegis que tenia la vila sense cap reserva ni protesta, especialment en l'elecció del batlle⁵⁴ i en

51. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 28, lligall 4, 13 de juny de 1655.

52. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 25, lligall 4. Carta a Miquel Navarro del 28 de juny de 1661.

53. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 23, lligall 4.

54. També en una altra carta adreçada a l'Abadia pels jurats de la vila es suplica que es decreti la forma i manera de triar el batlle i les seves funcions [AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 12, lligall 4]. En d'altres poblacions del país també hom plantejà el debat en l'elecció del batlle i els altres càrrecs municipals derivats de la insaculació, casos per exemple de Lleida on hi ha

el nomenament del notari, perquè l'administració de la justícia fos la correcta. Altrament, en aquest *Memorial* es reclamaven també altres abusos en què solia incórrer la senyoria territorial, com podien ser la qüestió del delme de les olives en un lloc diferent a l'habitual en els altres fruits i a la capbreuació fora del terme.⁵⁵

EL CONFLICTE AMB VILADECAVALLS

L'altre gran contenció jurisdiccional documentat a Olesa de Montserrat fou el que aquesta universitat mantingué amb la part de l'actual població de Viladecavalls que estava adscrita a la seva titularitat. A principis del segle XVII les relacions entre la universitat olesana i la quadra de Viladecavalls⁵⁶ eren força complexes. El dia 28 de maig de 1618 arribà a l'Audiència el plet entre la parròquia i la sufragània per l'impost del quarentè de l'església parroquial.⁵⁷ Aquest conflicte jurisdiccional entre Olesa i Viladecavalls sembla ser que no s'acabà pas amb aquest acte, perquè continuà l'any 1631. Concretament, el 3 de juny el jurat Sebastià Broquetes presentà al consell una proposició, on es recordava que

*“bé saben vós com tenim un plet ab los de Viladecavalls pres ara sia feta una provisió del decret de excusió”.*⁵⁸

un clar intent de limitar els poders en la magistratura municipal pels mals abusos i les corrupcions en la Paeria [Antoni PASSOLA, “Contra abusos y corrupciones. La limitación de poderes en la magistratura leridana”, *Pedralbes*, núm. 13-I (1993), p. 437-446], o l'intent polític de controlar les insaculacions a la pròpia capital del país [Josep M. TORRAS: “El control polític de les insaculacions del Consell de Cent de Barcelona (1652-1700)”, *Pedralbes*, núm. 13-I (1993), p. 457-468].

55. AMOM, Capsa 68, Llibre de privilegis i altres, doc. 23, lligall 4: “*Dit Abat sia servit de fer anar a cobrar la dècima (...) en los camps y pessas de terra ahont se cullan, com se acostuma en los demès fruyts*”; i, “*Dit Abat sia servit manar obrir y continuar la capbreuació en dita vila de Olesa y no en altre part respecte dels singulars y habitants de dita vila de Olesa com se ha acostumat fer en altres capbreuacions*”.

56. Viladecavalls es dividia en quadra superior i quadra inferior, derivada aquesta divisió dels castells sobirà i jussà. La quadra superior estava vinculada a la parròquia d'Olesa i comprenia, l'any 1514, els masos Marcet o de les Marcetes que, juntament amb el derruït mas de l'Olivera, era de Pere Marcet; el mas Matasoleia, d'Antoni Duran; els masos Parent, Rovira i Alba, d'Antic Baiona; el mas Alimbercs i la masoveria de Pere Senyor, d'Antiga Llevallol; el mas Samuntà, el mas Sesodes i el mas Beneus tots reconeixen com a senyor a Feliu Aimeric de Sabadell. L'any 1702 la quadra olesana apareix referida com Sant Jaume de Viladecavalls [Esperança IGLESIS i altres, *Història de Viladecavalls*, Viladecavalls, 1991, p. 164-165].

57. ACA, Arxius Notarials, Llobregat, 768, fol. 61-61v.

58. AMOM, Capsa 72, Actes, Anys: 1588-1590, 1590-1611 i 1613-1636.

Un mes després, el mateix jurat en ratificà la demanda sobre el quarantè de Viladecavalls.⁵⁹ El 17 d'agost aquest jurat consultà, en el consell ordinari, si s'acceptava la manera de pagar l'execució decidint que s'executés l'orde.⁶⁰ El 7 de setembre, els jurats de la universitat olesana presentaren una demanda contra diversos pagesos de la quadra de Viladecavalls reclamant 24 quarteres de forment i 30 quarteres de gra.⁶¹ Posteriorment, semblà que hi va haver un intent descentralitzador, desvinculador o seccionista per part de Viladecavalls abans de 1659, ja que el primer de febrer de 1659 se celebrà una reunió en la qual el senyor jurisdiccional, en Francesc Lentslà, convocà els habitants per a l'elecció de batlle i el pagament de la “*contribució*”.⁶² Aquest no fou l'únic document referent a aquesta possible separació. En la mateixa font consultada, n'hi havia d'altres exemples que corroboraren aquesta hipòtesi. Cal destacar aquella que feia referència a l'ofici de batlle i a les seves atribucions judicials d'acord a les Constitucions de Catalunya i als Usatges de Barcelona.⁶³ Acte seguit, es procedí a la primera actuació judicial davant d'una demanda laboral en què va comparèixer Ramon Creus, bracer i habitant d'Olesa de Montserrat, a instància del qual fou citada Eulàlia Margarit i Duran, vídua d'Eloi Puigventós, demanant que dita Eulàlia “*sia condemnada en donar y pagar (...) vuytanta sis lliuras, vuyt sous moneda barcelonesa (...) per la soldada de quatre anys*”. Eulàlia fou condemnada a pagar 32 lliures i 10 sous.⁶⁴

CAUSES CIVILS I CRIMINALS

Pel que fa a aquests processos, s'han trobat documentats pocs litigis d'aquestes característiques. Un d'ells aparegué referenciat a una carta adreçada al batlle Pau Llimona, perquè tenia detinguts en la pressó d'Olesa uns ciutadans de Sabadell, l'any 1621.⁶⁵

59. AMOM, Capsa 72, Actes, Anys: 1588-1590, 1590-1611 i 1613-1636, 4 de juliol de 1631.

60. AMOM, Capsa 72, Actes, Anys: 1588-1590, 1590-1611 i 1613-1636.

61. AMOM, Capsa 72, Actes, Anys: 1588-1590, 1590-1611 i 1613-1636.

62. AHPB, Josep QuatreCases i Sala: *Primer llibre de cort del lloch, terme y quadra de Viladecavalls, superior parròquia de la Verge Maria de Olesa (1659-1692)*.

63. AHPB, Josep QuatreCases i Sala: *Primer llibre...*

64. AHPB, Josep QuatreCases i Sala: *Primer llibre...*

65. ACA, Arxius Notarials, Llobregat, volum 771, foli 38. No se sap, però, si aquesta qüestió arribà o no als tribunals de la Reial Audiència.

Una altra possible causa civil, però de la qual no es conegué si arribà o no a la Reial Audiència, fou el contenciós entre els síndics olesans i els síndics sabadellencs en plena guerra de Successió per la producció de teixits, i signada per Salvador Pi, notari públic de Barcelona. Malauradament no s'ha trobat la sentència ni altra informació al respecte on es demostrés la importància d'aquesta causa signada per aquest notari barceloní.⁶⁶

El plet que sí va arribar a la Reial Audiència fou el sumari dels paraires, un conflicte jurídic que mantingueren al llarg del segle XVIII els jurats i síndics de la pròpia universitat amb el poderós gremi de paraires –confraria instituïda i creada el 12 d'agost de 1569 pels còsols dels paraires de la vila d'Olesa de Montserrat i confirmada i autoritzada per l'aleshores bisbe de Barcelona, en Guillem Cassador–.⁶⁷ L'anomenat “plet dels paraires”⁶⁸ s'inicià el 21 de novembre de 1708, quan els jurats d'Olesa presentaren davant de la Reial Audiència del Principat de Catalunya una súplica en la qual denunciaven els abusos comesos per la confraria de paraires quant al monopoli i exclusivitat del procés d'elaboració, producció i venda dels draps confeccionats a la vila. Al mateix temps es denunciaven enriquiments il·lícits i vulneracions constants al treball lliure dels fabricants que no pertanyien a dita confraria. Els síndics i jurats de la universitat reclamaven més llibertat per a qualsevol teixidor o paraire lliure de la vila.⁶⁹ Altrament, els jurats i síndics de la vila es queixaven de l'actitud del Consolat de paraires, que publicà crides prohibint la sortida de la vila de qualsevol peça de roba que no hagués estat segellada pel nou cuny del gremi.⁷⁰ Aquest fet implicava el pagament de 6 diners pel plom de la imatge de Nostra Senyora del Roser, que es destinaven com a donatiu a la capella de la patrona dels paraires. Àdhuc, denunciaven l'apropiament d'aquests donatius.⁷¹ Per la seva banda, la confraria de paraires d'Olesa es defensava de les acusacions apel·lant al privilegi reial concedit al gremi de paraires de la vila de Barcelona pel rei Joan I, el 4 de novembre de 1387, rati-

66. AMOM, Capsa 59, Plets i escriptures del Comú, segles XVII–XIX. Es tractà, potser, d'un intent del gremi de paraires sabadellenc per controlar la producció que es feia a Olesa?

67. AMOM, Capsa 48, Gremi de paraires, doc. 5, lligall 1.

68. AMOM, Capsa 48, Gremi de paraires.

69. AMOM, Capsa 48, Gremi de paraires, doc. 46, lligall 1.

70. AMOM, Capsa 48, Gremi de paraires, doc. 46, lligall 1

71. AMOM, Capsa 48, Gremi de paraires, doc. 46, lligall 1

ficat i confirmat al 1599 per Felip II d'Aragó.⁷² D'altra banda, també pre-textaven que el 12 d'agost de 1569 el bisbe de Barcelona autoritzava i confirmava les ordenacions pertanyents al bon règim de la confraria, on es constituïren les normes de funcionament del gremi.

En d'altres poblacions catalanes hi van haver causes civils que arribaren a la Reial Audiència, com podien ser els casos de bandolerisme o d'assassinats i altres crims. No s'ha pogut documentar cap cas de bandolerisme, tret del presumpte bandoler Claudi el moliner, l'any 1714, o l'alta quantitat de morts violentes, produïdes tant per armes de foc –pedrenyals, trabucs o escopetes–, com per armes blanques –punyals, dagues o espases–, i recollides en els llibres d'òbits, sense especificar, però, si aquesta “violència generalitzada” era o no causa del bandolerisme català del barroc. En canvi, a la comarca del Baix Llobregat la constància del bandolerisme ha estat recollida en les diferents obres de Jaume Codina⁷³ o en altres estudis comarcals.⁷⁴ No cal incidir novament en aquest fenomen, amb components socials, polítics i, entre altres, econòmics, que ha estat estudiat en profunditat, i abastament, per la historiografia catalana. La causa que en el terme d'Olesa de Montserrat no es documentés cap cas de bandolerisme, en el decurs dels segles XVI i XVII, potser, podria raure en el fet que la vila no es trobés pas en el camí real, a diferència d'altres poblacions com Esparreguera, Sant Andreu de la Barca o Martorell, on sí s'ha documentat aquest fenomen social.

CAUSES SUPERIORS A 300 LLIURES

De processos adreçats a la Reial Audiència per tractar-se de plets amb quanties superiors a les 300 lliures es troben documentats diferents àmbits: plets per qüestions hereditàries –el plet de can Coloma o Paloma, el con-

72. AHCB, Arxiu Medieval i Modern, Fons gremial, B. Especial: 26-1, Privilegis i Ordebances, 1595.

73. Especialment en la seva monografia sobre el tema [Jaume CODINA, *Bàndols i bandolers al Baix Llobregat (1580-1630)*, Barcelona, 1993], on es presenten diferents processos per bandolerisme i bandositats a la baronia de Castellví de Rosanes, a Molins de Rei o a Esparreguera, tant pel que fa al bandolerisme popular com al bandolerisme eclesiàstic.

74. Es poden consultar, entre altres, l'estudi demogràfic comarcal de F. Xavier Gual i Carles Millàs, *La població del Baix Llobregat a l'època dels Àustria*, Barcelona, 1999, on es recullen diversos casos de morts a mans de bandolers, o, entre altres, la monografia de Sant Andreu de la Barca [Ezequiel GORT, *Història de Sant Andreu de la Barca*, Sant Andreu de la Barca, 1989, p. 185].

tencions entre els Bòria o Bossio i la causa entre dues cunyades–; litigis per endeutament –el debitori d'Antoni Sastrada, els recursos i les al·legacions adreçades a la Reial Audiència durant la guerra dels Segadors i la guerra de Successió i la demnada del noble Francesc de Vilana pels deutes d'un censal– i, amb certs dubtes, la qüestió del fossars de la família Valent.

El plet de can Coloma⁷⁵ fou un extens plet familiar interposat, inicialment, a la cúria del veguer (regent de la vegueria de Barcelona), i que acabà a la Reial Audiència, pels hereus del negociant Antoni Coloma, olesà, quan aquest deixà com hereu universal, en primer lloc, el seu pare Pere Joan Coloma i, en segon lloc i després de la mort del pare, Antònia Coloma, la seva dona, arran que l'esmentat Antoni Coloma caigués en malaltia. L'esmentat procés recull un centenar llarg de resolucions presentades pels procuradors de les parts i no s'ha trobat la sentència definitiva d'aquesta "*causa de contrari imperi*", tot i que sembla continuà a principis del segle XVII, segons una carta del foli 629 de l'esmentat plec datada al 21 de maig de 1602. El conflicte documentava les al·legacions i contral·legacions presentades pels uns i pels altres en un conjunt de processos, inventaris, testaments, expedients, actes, èpoques, declaracions d'olesans coetanis i altres documents que farien necessària una acurada lectura i anàlisi que, per raons d'espai i manca de temps, ara i aquí no es pot desenvolupar.

El plet entre les cunyades Bòria, de l'any 1617,⁷⁶ recullia la lluita per l'herència i els béns patrimonials d'aquesta família de paraires olesans. Aquest plet per la qüestió hereditària d'aquesta nissaga olesana comportà la presentació d'una altra causa l'any 1619 en relació a la venda d'una vinya per part de Margarida Bòria. El sumari arribà a la Reial Audiència per la reclamació presentada per Pere Bòria contra Bertran Casanoves, pagès d'Olesa de Montserrat, "*per rahó y causa de una vinya y tros de terra*" que el dit Casanoves havia comprat a la mare del dit Bòria, quan Margarida Bòria, mare de Pere, no la podia vendre, perquè hi havia un procés obert per aquesta peça de terra. El plet s'acabà amb un acord entre les dues parts amb la renúncia a la compra per part de Bertran Casanoves i la renúncia al censal que cobrava, per la transacció, la família Bòria, entre altres resolucions.⁷⁷

75. AHMOM, Capsa 75, Plec de Can Coloma.

76. ACA, Arxius Notarials, Llobregat 767, folis 30-30v, 17 de setembre de 1617.

77. ACA, Arxius Notarials, Llobregat 769, foli 29, 19 de juliol de 1619.

L'any 1613 s'inicia el plet entre dues cunyades olesanes per l'heretat i béns familiars –especialment, quatre censals amb valors totals de 490 lliures i de pensió anual, total, de 29 lliures i 10 sous–. En aquest procés es presentà la reclamació de la filla de Salvador Bou –Agnès, vídua d'en Mates–, contra sa cunyada Joana –vídua d'en Salvador Bou, germà de l'Agnès i fill de Salvador Bou–, perquè en morir tant el pare com el germà, de la primera i, el que és el mateix, sogre i marit de la segona, hom podria considerar un cas de substitució o vincle oposat –segons el testament de Salvador Bou, pare– o del dret de usdefruit dels béns –segons el testament de Salvador Bou, fill–. Aquest plet s'acabà amb un pacte entre ambdues cunyades i el repartiment dels béns mobles i immobles, ja que si no s'hagués arribat a aquests acords el sumari hauria esdevingut excessivament costós per a les dues litigants.⁷⁸

Un altre plet amb valors superiors a les 300 lliures fou el sumari d'Antoni Sastrada (1608-1609) pel debitori de 749 lliures, 11 sous i 8 diners que Gracià Mates firmà als jurats d'Olesa de Montserrat.⁷⁹

Fins i tot, en les conjuntures bèl·liques també acudien els olesans als tribunals de justícia superiors. Resultava evident que l'aplicació dels impostos extraordinaris comportava greuges i apel·lacions judicials. És en aquest context que s'hauria de situar el plet de la consulta dels síndics de la vila d'Olesa de Montserrat en temps de la Guerra dels Segadors per l'aplicació de l'impost del Batalló.⁸⁰ O, fins i tot, una carta dels síndics olesans adreçada a la Corona, i que feia referència a l'endeutament municipal del 17 de juny de 1710.⁸¹

Per acabar, es voldria esmentar la causa entre el noble Francesc de Vilana i la universitat d'Olesa de Montserrat per un censal de 600 lliures i pensió a raó del quatre i mig per cent. Aquest sumari que s'inicià l'any 1617, el 1670 encara no estava clos.⁸²

78. ACA, Arxius Notarials, Llobregat, 763, folis 29-31, 21 de setembre de 1613.

79. AMOM, Capsa 59, Plets i escriptures del Comú, segles XVII-XIX.

80. AMOM, Capsa 59, Plets i escriptures del Comú, segles XVII-XIX, “*Resposta ha la consulta dels síndics de la vila de Olesa, ço és de Miquel Navarro y Pau Sastra (...)*”.

81. AMOM, Capsa 59, Plets i escriptures del Comú, segles XVII-XIX.

82. ACA, Reial Audiència, Processos, 15759.

A TALL DE CONCLUSIÓ

Aquesta anàlisi de la conflictivitat social posa en relació altres dels temes –com poden ser l'endeutament municipal i particular dels olesans, la creació de censals per sufragar aquestes despeses, l'actuació dels càrrecs municipals (especialment quant a les funcions del batlle en les tasques judicials) o la importància dels paraires olesans– amb l'actuació judicial –tant en primera instància (cort del batlle) com en segona (cúria del veguer) i en la tercera instància (Reial Audiència)–. En aquest marc són, potser, molt representatius els casos pledejats en la Reial Audiència, on destaquen els sumaris referents a la pròpia universitat, d'una banda, i aquells que fan esment a ciutadans olesans en particular, els casos de jurisdicció senyorial amb els enfrontaments entre la universitat i l'Abadia i, d'altra banda, la causa oberta entre el consell municipal i la quadra de Viladecavalls amb la possible separació d'aquesta són dos temes força interessants i importants, perquè romanguin en silenci; tampoc es poden oblidar les causes civils entre les quals cal destacar l'empressonament a la vila de ciutadans vallesans, el plet, malgrat els dubtes plantejats, entre els síndics de paraires olesans amb els respectius síndics de paraires sabadellencs, o el que hem anomenat plet dels paraires entre la confraria d'aquest col·lectiu i els representants del consell municipal; ni molt menys, es poden obviar els sumaris de quanties superiors a les 300 lliures –com els litigis per qüestions hereditàries o per qüestions d'endeutament–. Pel que fa a la cúria del veguer cal destacar, d'una banda, el memorial que recull, en primer lloc, disset causes civils i criminals i, en segon lloc, al·legacions del consell municipal; i, d'altra banda, la carta del veguer ordenant la caça per abastir la ciutat de Barcelona. I, quant a la cort del batlle, on s'han trobat diferents delictes, cal destacar les condemnes per deutes, els incompliments de les ordenances municipals i, entre altres, els casos en què es debatia l'entrada en una propietat d'altre. En resum, la conclusió que es pot extreure és que l'aplicació de la justícia en el terme d'Olesa de Montserrat no difereix gaire de la que se aplicava en altres municipis catalans i malgrat no s'ha documentat cap cas de bandolerisme en els segles XVI i XVII la delinqüència i la criminalitat hi són presents.